

Nie daj się oszukać, że coś wiesz o lesie

Z perspektywy Białowieży

Już dziesięć lat mieszkam w Puszczy Białowieskiej. Nie jestem przyrodnikiem, nie znam się na przyrodzie, na biologii tysięcy gatunków, choć setki godzin, dni i nocy spędziłem w tym lesie. Przede wszystkim w obszarze Białowieskiego Parku Narodowego. Oczywiście, zarówno od znajomych prowadzących tutaj badania, jak i z publikacji, nabrałem sporo informacji o Puszczy. Kiedy jestem w tym lesie, nie staram się jednak nazywać tego, co widzę i choć na wiele obserwowanych zjawisk mam gotowe odpowiedzi, raczej nie chcę do nich sięgać, bo psują poczucie obcowania z... rajem.

Kiedy coś nazwiesz, zabijesz niepowtarzalność. Wiele razy siadałem w gronie osób, które kilka dni pobyły w Puszczy i nawzajem przerywały się twierdzeniami, co też się dzieje w tym lesie. Tacy ludzie myślą, że wiedzą i to daje im jakieś poczucie pewności i wyższości nad laikami. Jak miło popatrzeć z góry na kogoś, kto nie rozpoznaje gatunków, które my „znamy”! Ale czy ta wiedza daje radość bycia w dzikiej przyrodzie sam na sam? Bez słuchaczy?

Wilk. Fot. Janusz Korbel

Zdarzyło się, że dzik podszedł do mnie, gdy klęczałem przy aparacie i mnie szturchnął. Innym razem, choć się nie ruszałem, a wiatr był przeciwny, uciekał zachowując dystans kilkudziesięciu metrów. Bywało, że dziki podchodziły pod mój dom, ryjąc cały ogród – kilka lat później cały las w sąsiedztwie był przeryty, ale pod dom nie podeszły. Kiedyś otoczyło mnie, stojącego w grząskiej kałuży, stadko żubrów i zanim najstarszy nie dał znaku, nie zamierzały odejść. Każde spotkanie z wilkiem było inne. Raz wadera pozwoliła podjechać rowerem na kilka metrów! Ile razy obserwowały mnie zwierzęta, o których nic nie wiedziałem!

Nasze zmysły i nasz sposób myślenia jest inny niż zwierząt i nie zrozumiemy wielu motywacji ich zachowania. Właśnie ta niewiedza o przyrodzie uczy nas pokory. Człowiek koniecznie chce wiedzieć. I powtarza stereotypy: „te zwierzęta zachowują się tak a tak, bo...”, „w tym roku jest dużo dzików”, albo „wilki się wyniosły”, albo „ale tu w tym roku mało/dużo zwierząt!”. Znamy się na lesie, wiemy o nim wszystko. Tymczasem myśliwy zna tylko bardzo powierzchowny aspekt lasu, naukowiec tylko swoje powierzchownie badawcze i zbiór danych, które nie dotyczą wielu aspektów życia w dzikiej przyrodzie. Nawet zachowanie jednego i tego samego zwierzęcia zmienia się czasem pod wpływem różnych doświadczeń czy zmian środowiska. Erik Baláž po 15 latach obserwacji niedźwiedzi stwierdza tylko, że *młody niedźwiedź zachowuje się inaczej niż stary, samica inaczej niż samiec, niedźwiedzie z Tatr zachowują się inaczej niż te z Wielkiej Fatry i wszystkie niedźwiedzie zachowywały się inaczej w 2008 roku niż w poprzednim. Mimo to, ludzie od wieków próbują opisać zachowania zwierząt uproszczonym systemem twierdzeń, który odpowiadałby wszystkim przedstawicielom jednego gatunku. Świat by się stał prosty i bardziej przewidywalny.*

Tworzenie różnych twierdzeń o przyrodzie czasami pomaga, ale często deformuje realia. Erik pisze w swojej książce: *Zachowania terytorialne niedźwiedzi są tak złożone i tak zmienne, że jakiegokolwiek kategorię twierdzenia typu „terytoria niedźwiedzi mają powierzchnię od 50 do 200 km²” będą z największym prawdopodobieństwem nieprawdziwe lub niedokładne.*

Poznawanie świata przyrody ma swoje ograniczenia. Telemetryczna obserwacja zwierząt może nam dać dokładne informacje o ich ruchach. Nie da jednak informacji o wzajemnych stosunkach w populacji, komunikacji węchem, odczytywaniu procesów przyrodniczych itd. Jeśli chcemy

szanować przyrodę, musimy ją zostawić w spokoju, bez przyczyn wynikających z naszej wiedzy i przypisywanych korzyści dla nas. Las, o którym wiemy wszystko, niewiele nas nauczy. Potrzebujemy dzikiej przyrody, żeby ona uczyła nas pokory. Bo tęsknimy nie za lasem, który ponazywamy i poszufladkujemy (zawsze z ogromnym marginesem błędu), ale za lasem, do którego wejdziemy zapominając wszystko, co wydawało się nam, że wiemy.

Janusz Korbel

Najnowsze wiadomości z Puszczy Białowieskiej na blogu:
puszcza-bialowieska.blogspot.com